

Fem nycklar till digital framgång

En idéskrift om folkbildningens digitala möjligheter

Fem nycklar till digital framgång

En idéskrift om folkbildningens digitala möjligheter

© Folkbildningsrådet 2009

Text: Per Lagerström

Illustrationer: Emma Adbåge

Original: Johan Nilsson, Kombinera

Tryck: Allduplo, Stockholm 2009

Innehåll

Förord _____	5
Fem nycklar till digital framgång _____	6
Nyckel 1: Lyft fram nyttan och nöjet _____	8
Data för skrämda nybörjare	9
Kommunikation ska vara enkelt – för alla	10
Nyckel 2: Ta ett steg i taget _____	12
Digitala minnen – från nybörjare till bloggare – via scannern	13
Nyckel 3: Gå från teknik till redskap _____	15
Sök och res med datorn som hjälpmedel	16
Nyckel 4: Gör nätet till en del av vardagen _____	17
Datorn lika självklar som sambusa	18
Nyckel 5: Inse att folkbildning och sociala media hänger ihop _____	20
Eldsjälarna ligger före – men folkbildningen släpar efter	21

Förord

Idéskriften *Fem nycklar till digital framgång* är en del i regeringsuppdraget till Folkbildningsrådet att ”genomföra särskilda insatser i syfte att förbättra förutsättningarna för äldre och andra berörda grupper att använda den moderna tekniken”.

Digital delaktighet blir i allt högre grad en grundläggande förutsättning för demokrati i dagens samhälle. Människors möjlighet att skaffa information, utnyttja offentliga och privata tjänster, kommunicera med andra och påverka sin egen livssituation bygger alltmer på tillgång till internet. Det digitala

utanförskapet är fortfarande stort i Sverige, något som undergräver principen om lika rättigheter för alla medborgare. En stor utmaning för det svenska samhället – och svensk folkbildning.

Studieförbunden och folkhögskolorna har unika förutsättningar att bidra till digital delaktighet i sin verksamhet. Rätt utnyttjat är nätet en enorm möjlighet för både folkbildningens målgrupper och den organiserade folkbildningen. *Fem nycklar till digital framgång* ska inspirera till nya kreativa insatser inom alla delar av folkbildningen.

Stockholm i oktober 2009

Britten Månsson-Wallin
Generalsekreterare

Fem nycklar till digital framgång

Begreppet den *digitala klyftan* ger 32 800 träffar på Google. Sida upp och sida ner med engagerade och relevanta resonemang om glappet mellan de som har tillgång till teknik och digitalt kunnande och de som inte har det.

Utgångspunkten för den här idéskriften är delvis en annan: Det finns redan en mängd socioekonomiska klyftor i vårt samhälle. Och när det digitala tåget går, riskerar en del av befolkningen att bli kvar på perrongen. Utan vare sig biljett eller någon ny avgång i sikte. Men rätt utnyttjat kan den digitala tekniken minska klyftorna. Göra fler delaktiga i samhällsdebatten, ge fler chansen att känna gemenskap och samhörighet. Sätta verktyg till förändring i händerna på människor som tidigare saknat resurser.

Under 2007 och 2008 genomfördes 37 projekt med stöd från CFL (Nationellt centrum för flexibelt lärande). Projekten var spridda över hela landet och drevs av 20 studieförbund, 15 folkhögskolor och två länsbildningsförbund. Tillsammans ger projekten en bred och bra bild över folkbildningens utmaningar när det gäller den digitala delaktigheten.

Äldre har rest, yngre har fått struktur, folk med funktionsnedsättning har hittat nya verktyg och människor som nyss kommit till Sverige har fått fler ingångar till det svenska samhället med nätet

som hjälpmedel. Tittar man närmare på projekten kan man hitta ett par återkommande drag, gemensamma erfarenheter och framgångsfaktorer. Vi kallar dem – *fem nycklar till digital framgång*.

Nyckel 1: Lyft fram nyttan – och nöjet
Nyckel 2: Ta ett steg i taget
Nyckel 3: Gå från teknik till redskap
Nyckel 4: Gör nätet till en del av vardagen
Nyckel 5: Inse att folkbildning och sociala media hänger ihop

En annan utgångspunkt för den här skriften är att *folkbildningen ligger i framkant* när det gäller att utnyttja nätets möjligheter. Genom alla de satsningar som gjorts de senaste tio åren har mängder av folkbildare testat, lärt sig och utvecklat metoder för att skapa delaktighet, engagemang och nyfikenhet. Dessutom ofta i grupper som tidigare stått långt ifrån både samhällsdebatt och tillgång till teknik.

Utvecklingen går fort. Webben förändras. Nu när stora delar av internet transformeras till att bli användarstyrt, socialt, aktivistiskt och självlärande, sker folkbildande processer hela tiden – utan att folkbildningens organisationer är inblandade över huvudtaget.

Ett exempel: på ett fem minuter långt klipp på YouTube konstaterar ett antal ledande amerikanska och brittiska forskare inom nätverket Consortium for School Networking (COSN) att "We are watching the death of education – and the dawn of

learning". Utbildningen håller på att dö ut – och lärandet att vakna till liv! Man talar om att dagens unga befinner sig i ett "nearly now" – ett stadium av "ungefär samtidigt" och konstaterar att det är ett utomordentligt tillfälle till lärande!

Nyckel 1:

Lyft fram nyttan – och nöjet

”Webben är som en svängdörr. Man möts fast man är på väg åt olika håll.”

För ett antal år sedan gjorde en stor bank reklam

för sina internetjänster genom att en äldre kvinna satte på väckarklockan och gjorde sina bankärenden mitt i natten – bara för att visa att internetbanken var öppen då. ”Gud så dumt!” tänkte många

som ännu inte skaffat sig internetbank. ”Vad ska jag upp på nätterna att göra!?”.

Ett av problemen med att hela tiden visa på *alla* möjligheter som nätet erbjuder, är att man kan hamna helt fel och visa på möjligheter som inte ens är önskvärda.

Ett mycket bättre sätt är att börja där människor befinner sig: I den oändliga telefonkön. Med nummerlappen i handen på underbemannade servicekontor. Låst på jobbet när mottagningen har telefonkö. Att guida deltagare till den digitala världens kanske största fördel: *att kunna kommunicera när man själv vill och har tid.*

Eller som en av deltagarna i Studieförbundet Bildas projekt *Data för nybörjare* konstaterar:

”Alla tidpunkter är i nuet och det spelar ingen roll när man går in och skriver så är nuet aktuellt. Man behöver ingen utvald plats utan kan sitta precis var som helst, även på bryggan eller i skogen likväl som på kontoret eller i hemmet. Det kan kännas som om man är i en svängdörr, alla kan gå in och ut precis när de vill och det är det som är tjusningen med att mötas virtuellt.”

Många av projekten inom ramen för *demokrati och digital delaktighet* har också detta som utgångspunkt. Det är pensionärer som lär sig boka och arrangera sina resor via nätet. Det är somaliska kvinnor som återknyter gamla nätverk i sitt nya hemland, och det är ”före detta nybörjare” som sakta men säkert börja upptäcka nyttan – och nöjet – med olika typer av dataprogram och digitala tjänster.

Data för skrämde nybörjare

Studieförbundet Vuxenskolan i Nybro har länge arbetat med studiecirklar som bygger på ett uppbygg där deltagarna bland annat får lära sig att sköta bankärenden via nätet, beställa biljetter, enkel formatering och inblick i de vanligaste dataprogrammen. ”Data för skrämde nybörjare” kallas satsningen. Projektledare Maria Strömberg berättar att cirkarna inte vänder sig till någon specifik målgrupp som ”pensionärer” eller ”äldre”. Utan att det lockar olika människor.

– För ett par år sedan bestämde vi att köra två cirklar för ”skrämde nybörjare”. Sen trodde vi att behovet skulle vara slut. Sedan dess har vi kört fyra cirklar per termin. I lilla Nybro! Och cirkarna lockar alla möjliga. Vi har deltagare födda på 80-talet!

Nej behovet verkar aldrig ta slut. Hela tiden kommer nya deltagare som ”blivit med dator” och som nu inser att man måste lära sig hur internet fungerar.

– Det går ju inte att titta på ett nyhetsprogram på TV utan att bli hänvisad till webben, konstaterar Maria Strömberg. Folk inser helt enkelt att de är tvungna för att hänga med.

Vad är morot och vad är piska? Vuxenskolan i Nybro märker att många går från måste till vill, under cirklarnas gång. Det som kändes som ett måste, förvandlas snart till lust- och nyttdriven nyfikenhet. Och nyckeln heter vardagsnytta!

– Våra datalärare har ett par säkra kort. Arla.se är ett exempel. Att hitta ett enkelt recept på nätet kan vara det där avgörande beviset för att ”det här kan jag ju faktiskt ha nytta av” som många letar efter.

Kommunikation ska vara enkelt – för alla

Att kommunicera via nätet ska vara enkelt. Även för personer med funktionsnedsättning. Det var den självklara intentionen i projektet ”Kommunicera med bilder” som Jörgen Marcusson på Vuxenskolan i Umeå var ansvarig för.

Det var som cirkelledare för ungdomar med olika typer av funktionsnedsättning som Jörgen Marcusson fick idén. Hur kan man göra det enklare att kommunicera med vänner och familj, även när man gått ut gymnasiet och kanske flyttat hemifrån? Jörgen Marcusson ägnade en hel del tid till

LÄNK TIPS

www.sv.se/itombud – med tips på hur man kan göra nätet mer tillgängligt för alla.

att ”skugga” ett utvecklingsprojekt där så kallade Pictobilder, bilder som ersätter ett ord eller uttryck, skulle underlätta kommunikationen över nätet. Projektet drevs av Designhögskolan och på uppdrag av Post och Telestyrelsen, PTS. De första idémötena var inspirerande och dynamiska, men det konkreta resultatet blev lite torftigare än vad Jörgen Marcusson hoppats på.

– Intentionerna i projektet var väldigt bra. Men av praktiska och ekonomiska skäl satsade Designhögskolan nästan helt på Pictobilder, och vi märkte ganska snart att det inte räcker för att skapa en bra kommunikation.

För även om Pictobilder är ett bra komplement för den som inte har tillgång till ett fullständigt tal- eller skriftspråk, så räcker det inte. Och framförallt: behoven hos en grupp cirkeldeltagare varierar kraftigt. Alldeles oavsett om de har funktionsnedsättning eller inte. De allra flesta behöver en kombination av pictobilder, tecken och bokstäver.

– Pictobilder är väldigt användbart, men de kräver en ”samkänsla”, säger Jörgen Marcusson.

Och ”samkänsla” skapar man inte enbart över nätet. Det krävs fysiska möten. Projektet inleddes därför med tre fysiska träffar, där både ungdomarna i projektet och deras anhöriga deltog. Engagemanget var stort, fikapauserna fick avbrytas i förtid, för att många av ungdomarna ville tillbaka till datorerna och e-posten. Tyvärr fungerade inte uppföljningen på nätet lika bra.

– Så är det ju med nätcirklar, konstaterar Jörgen Marcusson. Ibland fungerar det, ibland inte.

Jörgen Marcusson, som arbetat med ungdomar med funktionsnedsättning i flera år, konstaterar att det – precis som i alla grupper – hela tiden sker en utveckling. Dagens ungdomsgeneration har växt upp med nätet och ser den digitala tekniken som ett

naturligt hjälpmedel. Det gäller även för föräldrar och andra anhöriga, även om datamognaden varierar även här.

– Det gäller att erbjuda ett varierat utbud, och det blir extra tydligt när man vänder sig till deltagare med funktionsnedsättning, säger Jörgen Marcusson.

Och en sak är säker. Nätet är mycket mer en möjlighet än ett hot. Rätt utnyttjat kan det ge alla grupper möjligheter att kommunicera. Men då krävs mer än bara bilder.

TIPS: Fyra ledord för ökad digital delaktighet

1. Introducera

Det gäller att börja nånstans. Ingen börjar från scratch, men det är bättre att deltagarna känner igen sig, än att dom känner sig bortkomna.

2. Informera/inspirera

Man ska inte behöva vara intresserad av den digitala världen. Man ska bli det! Skapa en mix av nyttiga möjligheter och rena nöjen.

3. Motivera/integrera

”Hur ska jag hinna med det här?”. Viktigt att inte lägga ”sten på börda” och göra webben till ännu en sak på måste-listan.

4. Agera/aktivera

På webb 2.0 är det användarna som har makten. På gatorna i Teheran, på skolgården i Sverige och i studieförbundens cirklar. Utnyttja det!

Tipset kommer från Åsa Svensson på Studieförbundet Vuxenskolan Sydost.

Nyckel 2:

Ta ett steg i taget

”Oj vad mycket det finns. Jag kommer aldrig komma ihåg allt det här!” Nätets möjligheter är oändliga. För den som precis börjat använda nätet kan

bara mängden möjligheter vara en tröskel i sig. Flera av projekten inom demokrati och digital delaktighet har varit noga med att ta ett steg i taget.

Digitala minnen – från nybörjare till bloggare – via scannern!

Hur går man från skeptisk nybörjare till specialintresserad bloggare på två terminer? Ibland kan vändpunkterna komma helt oväntat!

Under våren 2007 bedrev Sunderby folkhögskola tillsammans med medborgarkontoret ett antal kurser i IT för pensionärer i Råneå i Norrbotten. Ganska snart signalerade många deltagare att man ville lära sig mer, och i ett försök att nå ut till målgruppen skapades kursen ”Digitala minnen”.

– Men eftersom många var inställda på mer renodlade datakurser trodde många att det handlade om en kurs i USB-minnen, berättar Gerd Nordmark, från Sunderby folkhögskola.

Kombinerade fysiska och digitala möten

Varje träff har inletts med att deltagare och ledare har fikat tillsammans. Ett utmärkt tillfälle för deltagarna att börja prata med varandra om olika minnen, ”bli varma i kläderna” och få inspiration till att börja skriva. Morgonmötet har varit en viktig del för att vi ska lära känna varandra, och därigenom uppnå en öppen och välkomnande stämning.

– Konceptet med problembaserat lärande var helt nytt för deltagarna och rönste ett visst motstånd eftersom de inte kunde förstå hur de skulle lära sig något på detta sätt. Det blev en lång uppförsbacke!

Oväntad vändpunkt

Så kom vändpunkten. Från helt oväntat håll. Scannern! Deltagarna hade länge velat lära sig använda scannern och när vi började använda den skedde något. Den var väldigt enkel att använda för deltagarna, och de tyckte att det var väldigt spännande att man kunde ”flytta över” pappersfoton in till datorn. Plötsligt var det som om allting föll på plats!

Deltagarna började arbeta aktivt och självständigt med sina foton och texter, de sökte efter information på nätet och arbetade även hemifrån.

Deltagarna började nu känna sig hemma i tekniken och de olika dataprogram som vi gått igenom. Från början hade vi planer på att arbeta mer med digitalt berättande, story telling, använda ljud och rörlig bild, men signalerna från gruppen indikerade att de inte var redo för att ta sig an mer. De behöver arbeta mer och bli trygga i vad de har lärt sig.

– Vi hade upptäckt fenomenet bloggar och hur man kan använda dem som en kommunikationskanal en tid innan projektet startade. Genom att starta en blogg om vårt projekt tyckte vi att det skulle bli ett nytt, roligt och lite annorlunda sätt att berätta om vad vi gjorde i projektet. Det finns många fördelar med att arbeta med en blogg; man utgår från en färdig och lättarbetad mall, man kan komma åt bloggen var man än befinner sig, löpande redogöra för vad man gör, bifoga bilder och även kortare filmsekvenser. Det är också lätt att skapa en interaktion, besökare kan kommentera det som skrivs

och vi som bloggredaktörer kan få synpunkter på det vi gör. Ett väldigt flexibelt sätt att dokumentera ett projekt!

Överflödiga pedagoger

Vår målsättning var att göra oss överflödiga; att deltagarna självständigt ska kunna använda sig av dator och internet. Detta har vi lyckats med. Projektet visade att man kan få deltagare som saknar kunskap och är vana vid traditionell katederundervisning att självständigt, fritt och flexibelt använda dator, internet, scanner och digitalkamera. En egenhet med projekt är att man inte alltid vet vad de leder till.

– Vid projektstarten hade vi planer på att till exempel starta en IT-patrull som kunde vara behjälplig med tekniska problem. Detta blev dock inte av, däremot har flera andra projekt och nya idéer börjat spira vid Medborgarkontoret i Råneå, avslutar Gerd Nordmark.

TIPS:

Ta ett steg i taget. Men låt den konkreta nyttan finnas med redan från början. En av nätets stora fördelar är att mycket bygger på "learning by doing". Inte "by taking lessons".

Nyckel 3:

Gå från teknik till redskap

”Men jag kan ingenting om datorer!”. Teknikråds-
lan griper ett hårt tag om den som aldrig varit i när-
heten av en dator. Men även om många av oss har
ganska begränsade kunskaper om både förbrän-
ningsmotorer och kardanaxlar så har vi inga pro-
blem att sätta oss bakom ratten på en bil. Eller slå
på en TV, vars digitala sändningsteknik vi inte rik-
tigt fattar.

Det handlar om vana. Och om perspektiv.

En nyckel till att komma över en av de första trösk-
larna är helt enkelt att tänka bort tekniken och i-
stället se datorn och internet som ett hjälpmedel
och redskap för att göra någonting annat. Betraktar
man ”Datan” som teknisk pryl, blir den en tröskel i
sig. Ser man den som ett verktyg och kommunika-
tionskanal, kan den öppna upp nya möjligheter.

Men då gäller det att prova. Hittills har mycket av

folkbildningen varit inriktat på kurser och utbildningar OM data. Inte minst för att många deltagare efterlyst det. ”Gärna digital bildbehandling. Men först en rejäl kurs i data!”

Sök och res med datorn som hjälpmedel

För projektet ”Sök och res med datorn som hjälpmedel” var utgångspunkten hela tiden att inte göra tekniken till huvudsaken, utan istället göra datorn till ett nyttigt redskap. Målgruppen är ”55+”, och projektledare Thomas Wallin på Nordvästra Skånes folkhögskola konstaterar att de flesta av deltagarna är mellan 65 och 80 år.

– Vi lockar dessutom flest kvinnor, berättar Thomas Wallin. Även om många i början av kursen vittnar om att ”det är bara min man som kan nåt om datorn”, så är kvinnorna både i majoritet och mest nyfikna.

– Ett av kraven för att gå kursen är att ha tillgång till en dator hemma. Och många av deltagarna hör till dem som ärvt en dator av barn eller barnbarn. Men datorn har ofta bara blivit stående.

Att det blev just resor och reseplanering som tema för kursen är mest en slump. Thomas Wallin tror egentligen att kursen kunde ha haft vilket tema som helst – det viktiga är att fokusera på nyttan

LÄNK TIPS

**Bildspel från kursen ”Sök och res” på Nordvästra Skånes folkhögskola:
www.resurs.folkbildning.net/sok-o-res.ppt**

TIPS:

Sluta torrsimma! Istället för att bjuda in till ”datacirklar” är det bättre att fokusera på innehållet och nyttan. Med kurstitlar som ”Börja blogga” och ”Så publicerar du dina semesterbilder på nätet” så kommer förmodligen deltagarna med andra inställningar.

och användandet – inte på tekniken. Från början planerades en kurs. Nu har man kört tre stycken. Och mönstren går igen.

– Det många deltagare vittnar om är att kursen gör att man vågar trycka. Vi har många deltagare som på allvar tror att datorn kommer att explodera.

Men tack vare ett vetgirigt och nyfiket klickande lär deltagarna sig istället att söka i prislistor och tågtidtabeller, boka restaurang och köpa evenemangsbiljetter.

– Från början trodde jag att vi skulle göra 2–3 dagars resor, men när vi började googla på hotellpriser märkte jag att många av deltagarna drog öronen åt sig. Det blir för dyrt helt enkelt. Nu har vi genomfört heldags resor istället. Men planeringen inför en sån resa innehåller också många moment.

Fokuseringen på nyttan och datorn som hjälpmedel smittar också av sig på andra områden. Långt efter kursens slut fortsätter deltagarna att maila bilder och annat till varandra. Många surfar också runt på nätet i jakt på annat av intresse. Utvärderingarna är översvallande. Flera deltagare vittnar om ökat digitalt självförtroende. De allra flesta vill gärna gå fler kurser och beklagar att det inte finns några uppföljningskurser...

Nyckel 4:

Gör nätet till en del av vardagen

”När ska jag hinna med allt det där?” För den som inte använder dator och internet i jobbet eller studier känns varje ny funktionalitet som sten på börda. Som nåt man måste ägna sig åt, och som krä-

ver att man lägger nåt annat åt sidan. Saker som – i praktiken – tar noll tid på nätet och väldigt lång tid i väntrum och köer, blir ändå svåra att ta till sig, när den första tröskeln är för hög.

Datorn lika självklar som sambusa

Kista folkhögskola har vänt sig till en målgrupp som många gånger står långt ifrån den digitala utvecklingen: somaliska kvinnor. Men med rätt ingång och perspektiv går det fort från första tangenttrycket till eget g-mail konto.

Abdulkader Habib är rektor på Sjöviks folkhögskolas filial i Kista. Satsningen på kurser för somaliska och irakiska kvinnor är mer än bara ”en kurs i data”. Det handlar om viktiga demokratiska rättigheter menar han.

– Besök ett bankkontor ute i någon av Stockholms invandrartäta områden i slutet av månaden och du ser över 50 personer i kö. För enkla vardagliga bankärenden. Det om något visar att det finns många nya svenskar som står utanför den digitala utvecklingen.

Habib är kritisk till de stora bostadsbolagens satsningar på bredband med hög hastighet. För mycket fokus ligger på teknik och för lite på innehåll. Bredbandshastigheten imponerar, men många av de boende har inte tillgång eller kunskap om hur man utnyttjar nätet. Utmaningen handlar om att göra nätet till en självklar del av vardagen. Lika självklar som Sambusa.

Sambusa är traditionella somaliska köttfärsknyten som ofta äts i sociala sammanhang. Lika naturligt och vardagligt som att ”fika” på svenska. Syftet med kursen ”Datorn lika självklart som sambusa” var just det – att göra datorn och internet till en del av kvinnornas vardag.

– Många av deltagarna hade datorer hemma, men det var deras ungdomar och i vissa fall män som använde datorn.

Nyfikenheten bland deltagarna var stor. Från att – bokstavligen talat – aldrig ha tryckt på ett tangentbord, till att leta sig fram på nätet, gick fort. Abdulkader Habib pekar på två framgångsfaktorer: För det första erbjuder man pedagoger som kunde kommunicera med alla i målgruppen. Suleiman Arale som var projektledare och lärare på kursen talar både arabiska, somaliska och svenska flytande. Det skapar en trygghet och tar bort många hinder för att snabbt komma vidare.

– Kommunikationen mellan pedagoger och deltagare är helt avgörande för den här typen av kurser, konstaterar Habib.

Den andra viktiga nyckeln till framgång är att man från folkhögskolans sida lyssnade och helt utgick ifrån deltagarnas önskemål. Och deltagarna ville kommunicera. Från början hade man planerat att introducera Folkbildningsnätet och First Class, men märkte snabbt att det behövdes något som deltagarna kunde känna igen hemifrån. Därför öppnade man istället g-mail konton till alla deltagare.

– Våra pedagoger fungerar mer som handledare som ger tips på det som deltagarna redan är intresserade av, än som ”data-lärare”, konstaterar Habib. Utgår man bara från målgruppens intresse så går utvecklingen fort framåt.

Kursen där datorn blir lika självklar som sambusan har givit mersmak. Flera av deltagarna går nu andra kurser på skolan, och även om det inte finns någon statistik på det, så märker man från skolan att ”sambusa-deltagarna” gärna sätter sig i den nyöppnade datasalen när det är håltimmar eller rast.

– Att vi nu har en helt ny datasal är en direkt följd av sambusaprojektet, berättar Habib. Det ena leder till det andra. Vi har också ett uppföljningsprojekt där vi på uppdrag av www.se nu utbildar 160 personer efter samma metodik som vi använde i sambusaprojektet.

TIPS: ”Låt deltagarna själva bevisa nyttan med nätet”

I varje grupp finns deltagare som garanterat både irriterats och funderat över alla hänvisningar till ”www”. Låt deltagarna själva göra en ”www-lista” över samhällstjänster och roligheter som finns på webben. Bygg cirkeln eller kursen kring varje enskild nyttighet och rolighet. Låt deltagarna sätta tydliga och mätbara mål för varje moment.

Nyckel 5:

Inse att folkbildning och sociala media hänger ihop

(och att folkbildningen har ett försprång!)

Titeln på regeringens senaste folkbildningsproposition från 2006 är *Lära, växa, förändra* (prop 2005/06:192). Tre fina begrepp som visserligen varit en giltig beskrivning av folkbildningens ideal och praxis sedan starten för över hundra år sedan. Men inte minst det sistnämnda – att vara en aktiv del av en samhällsförändring – har aldrig varit mer aktuellt – och enklare – att realisera än nu. Och det är tack vare den digitala revolution och den nya webben. För idag är webben först och främst ett socialt, aktivistiskt medium och ett samhällsförändrande medium. Från twittrande på gatorna i Teheran till facebook-uppladdningarna från skolgårdarna i Sverige och microbloggandet i samband med varenda TV-sänt debattprogram i hela västvärlden. Folk tycker saker hela tiden. Och det både syns och hörs på nätet.

Dagligen startas facebook-grupper och kampanjer för och emot saker. Och som i all opinionsbildning leder det oftast inte till några reella resultat, men har den viktiga effekten att den som gick med och tog ställning eller gjorde sin röst hörd – kände sig delaktig och engagerad.

Under ett antal årtionden har debatten om ungas politiska engagemang mest handlat om huruvida det minskar, eller bara tar sig andra uttryck. Idag kan vi konstatera att unga människor inte bara är engagerade. De har tillgång till verktyg att åstadkomma förändring också.

Det folkbildningen kan bidra med är två saker: dels att fortsätta att hjälpa unga människor att sätta in sitt engagemang i ett sammanhang. Att göra enfrågorörelserna lite bredare, att länka ihop brinnande och nytända eldsjälarna med etablerade folkrörelser. Dels att visa gamla ärrade folkrörelseveteraner att ”ett knapptryck ger lika stor effekt som 100 flygblad”. Minst. Och att människor idag världen över både skapar motstånd och förändring genom digitalt folkrörelsearbete.

Eldsjälarna ligger före – men folkbildningen släpar efter

”Om det ska finnas någon folkbildning i framtiden så måste vi finnas naturligt ute på nätet”. Det säger Anna Gradin, projektledare på Bilda Norr. ”Det är ju på nätet som ungdomarna rör sig”, konstaterar hon. Och visst håller hon med om att delar av

folkbildningen ligger långt framme. Projekten och satsningarna har varit många och erfarenheterna från flexibelt och digitalt lärande är goda. Men väldigt ojämnt fördelade. Mycket bygger på enskilda eldsjälar och finns inte förankrat i studieförbund och folkhögskolor.

– Nyligen hörde jag talas om en kollega i ett annat studieförbund som inte visste hur man bifogade filer i ett mail, säger Anna Gradin med en suck.

Men det är nästan ett större problem att vi måste redovisa allt via papper, post och vanliga kuvert. Den typen av administrativa plattformar måste vi göra oss av med för att hänga med i utvecklingen.

Anna Gradin möter olika typer av aktivism på nätet. Och visst kan folkbildningen spela en roll. Mycket av chattar och communitybaserad kommunikation på nätet bygger mer på att prata än på att lyssna. Det goda och lärande samtalet uppstår inte alltid.

– Här finns en jätteutmaning för oss inom folkbildningen, konstaterar Anna Gradin. Det handlar om att både kunna uttrycka sin åsikt, men också vara bättre förberedd på att ta emot andras uppfattningar. Det är ömsesidigheten i samtalet som får människor att växa.

Anna Gradin har funderat mycket på skillnader och likheter mellan samtal i den fysiska och virtuella världen. Det handlar om att ”måla upp rum-

men” så att deltagarna får en tydlig bild över ”var” man befinner sig. Och även om drömmen är att ha grupper där unga och gamla möts och byter erfarenheter, så tvingas Anna Gradin konstatera att de flesta grupper – på gott och ont – är ganska homogena både i den fysiska verkligheten och på webben.

– På ett sätt är det en fördel, generellt kan man säga att vi som är 40+ är långsammare vid tangentbordet än den yngre generationen och med homogena grupper så slipper man en del av problemen som de rent tekniska glappen kan leda till.

Att själva tangentbordet är ett hinder i sig, är ingenting som Anna Gradin stött på. Däremot är det skrivna ordet mer definitivt än det talade. Nästan högtidligt. Ibland får hon bifogade bilagor från deltagare med långa flera A4 sidor skriven text.

– Det är det lättsamma pratet man vill åt, säger Anna Gradin. Det är då samtalen lyfter och får deltagarna att växa.

TIPS: ”Samtal på nätet”

1. *Våga sätta en struktur*

På nätet pratar många samtidigt. Skapa en struktur för hur olika diskussionstrådar skall behandlas och i vilken ordning. Det går inte att prata om allt samtidigt.

2. *Var flexibel*

Å andra sidan måste man vara flexibel när man närmar sig grupper som är vana att kommunicera på nätet. En alltför styrd dagordning eller diskussionsform hotar att strypa det fria digitala flödet.

3. *Chatta i tur och ordning*

Utan turodning blir det lätt att ”snabbast vinner”. Gå ”laget runt” istället. Dels kommer allas perspektiv med i chatten, dels blir inläggen mer relevanta.

4. *Sätt en digital dagordning*

Precis som runt det vanliga fikabordet behöver man ett par trådar att hålla sig till och återvända till, när samtalen tar fart. Även samtal på webben tjänar på det.

Tipset kommer från Anna Gradin på Bilda Norr

LÄNKTIPS

Folkbildningsnätets Pedagogiska resurser har en temasida: Demokrati och digital delaktighet. Här kan du läsa mer och även hitta studiematerial, UR-program och länkar.

Se www.resurs.folkbildning.net och klicka dig vidare till rubriken Tema.

Folkbildningsnätet är öppet för alla verksamma inom folkbildningen och består av tre delar:

- Konferenssystemet FirstClass för studier och kommunikation,**
- Pedagogiska resurser (webbportal),**
- Webbvideo (konferens och inspelning).**

Det finns olika socioekonomiska klyftor i vårt samhälle. Och när det digitala tåget går, riskerar en del av befolkningen att bli kvar på perrongen. Utan vare sig biljett eller någon ny avgång i sikte. På så sätt skapas ännu en klyfta. Den digitala.

Men rätt utnyttjat kan den digitala tekniken minska klyftorna. Göra fler delaktiga i samhällsdebatten, ge fler chansen att känna gemenskap och samhörighet. Sätta verktyg till förändring i händerna på människor som tidigare saknat resurser.

Rätt utnyttjat är nätet en enorm möjlighet för den organiserade folkbildningen. Med den här idéskriften vill vi bidra med *fem nycklar till digital framgång*. Med idéer och erfarenheter som kan ge inspiration istället för frustration.

Folkbildningsrådet

Box 380 74, 100 64 Stockholm

Tel: 08-412 48 00, fax: 08-21 88 26

fbr@folkbildning.se

www.folkbildning.se